Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXII. Ч. 80. ДЖЕРЗІ СИТІ І НЮ ЙОРК, ЧЕТВЕР, 28-го КВІТНЯ 1955. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ—FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, THURSDAY, APRIL 28, 1955. No. 80. VOL. LXII.

СЕНАТСЬКА КОМІСІЯ ПРИЙНЯЛА УРЯДОВУ ТОРГОВЕЛЬНУ ПРОГРАМУ

ПРЕЗИДЕНТ МАТИМЕ ПРАВО ВИЗНАЧАТИ КВОТИ НА ВВІЗ ДЕЯКИХ ТОВАРІВ, ЩОБ ОХОРОНЯТИ ОБОРОННУ ДОМАШНЮ ПРОДУКЦІЮ

Вашингтон. — Сенатська Фінансова Комісія більшістю 13-ох до 2-ох голосів прийняла законопроєкт президента Айзенгавера про взаємну торгівлю з закордоном, одночасно відкидаючи всі поправки, які змагали до того, щоб законом охороняти домашню продукцію. Натомість ця комісія прийняла компромісову поправку, яка уповажнює президента визначати квоти на ввіз тих закордонних товарів, які, згідно з думкою президента, могли б пошкодити домашнім промислам, важливим для безпеки ЗДА. Цей компроміс зроблено в останній хвилині, бо уряд не погоджувався на тривкі квоти для ввозу деяких закордонних товарів. Згідно з прийнятою поправкою квоти на імпорт деяких товарів визначатиме президент, а демократичний сенатор Метью М. Нілі пропонував, щоб Конґрес ухвалив тривкі 10-відсоткові квоти для тих імпортованих товарів, які могли б шкодити тим продукціям, що важливі для безпеки ЗДА. Прийнято ще одну поправку, яка хоронитиме деякі домашні продукції. Тепер цей законопроєкт, прийнятий Сенатською Фінансовою Комісією, піде на наради повного Сенату, які мають початися 2 травня. Голова комісії демократичний сенатор Геррі Ф. Бирд думає, що Сенат прийме цей компромісовий законопроєкт, хоч інші політики передбачають завзяту боротьбу в Сенаті. Компромісову редакцію законопроєкту опрацювали демократ Геррі Ф. Бирд і республіканець, бувший голова Фінансової Комісії, Юджін Д. Міллікін. Згідно з прийнятою поправкою директор Оборонної Мобілізації має предкладати президентові, які промисли, важні для оборони ЗДА, терплять від ввожування з-за кордону товарів, і тоді президент визначатиме квоту на ці закордонні товари. — Та раніше президент визначить, щоб при допомозі слідства ствердити, що дійсно домашні американські промисли находяться в критичному становищі внаслідок імпорту чужих товарів, а коли слідство виявить, що воно дійсно так, тоді президент зможе пристосувати висоту ввожування закордонних товарів до потреб американського промислу. Над прийняттям цієї поправки голосували на комісії кілька разів, останнє голосування дало вислід 13 голосів за законопроєктом, а 2 голоси проти. Проти голосували сенатори Мелон і Керр.

ЗДА якнайшвидше почнуть будувати „атомовий корабель миру"

Вашингтон. — Президент Айзенгавер заявив республіканським конґресовим провідникам, що ЗДА почнуть якнайшвидше будувати „атомовий корабель миру". Про цей корабель вперше згадав президент у своїй промові в Ню Йорку, а перед провідниками республіканців ширше обговорював цю справу. Ця нова „королева" торговельної фльоти має гарно виглядати зовнішньо, швидше плисти від всіх дотеперішніх торговельних кораблів та везти більший тягар в порівнянні з неатомовими кораблями. Сенатор Вільям Новленд передбачає, що Конґрес напевно прийме закон про будову цього корабля. Приватна фірма має його будувати, а його ціна буде більша від найдорожчого тягарового корабля, який коштує 8,500,000 долярів, але далеко менша від того, що коштував атомовий підводний човен „Навтілюс" (55 мільйонів долярів).

Сенатор Лімен вносить поправки до іміґраційного закону

Вашингтон. Демократичний сенатор із Ню Йорку Герберт Г. Лімен вніс в Сенаті численні поправки до нового іміґраційного закону з 1953 року. Вносячи ці поправки, сенатор Лімен заявив, що зміст теперішнього іміґраційного закону і його здійснювання адміністрацією „осоромило" американський престиж закордоном. Справа зміни цього закону заактуалізувалась недавно в зв'язку з полемікою, яка виникла внаслідок звільнення з дорадника для справ іміґрації державним секретарем Джаном Фостером Доллесом Едварда Дж. Корсі. Корсі твердив, що адміністратор цього закону Скотт МекЛавд „саботує" здійснювання цього закону, а МекЛавд казав, що Корсі надуживав своєї влади і діяв протизаконно, займаючи пост дорадника в іміґраційних справах в державному департаменті. Лімен проєктує продовжити цей закон на один рік (до кінця 1957 р.), обмежити вимоги щодо „безпеки" нових іміґрантів, лібералізувати вимоги від спонзорів та відділити іміґраційні справи від державного департаменту, створюючи уряд окремого адміністратора для іміґраційних справ.

СОВЄТИ ПОГОДЖУЮТЬСЯ НА КОНФЕРЕНЦІЮ АМБАСАДОРІВ У ВІДНІ

Москва. — Совєтський уряд відповів однозвучними нотами З'єдиненим Державам, Англії і Франції на їх спільну пропозицію, щоб 2 травня ц. р. у Відні зібрались чотири амбасадори для виготовлення остаточного тексту державного договору про Австрію. Совєтська нота зазначує, що хоча совєтський уряд не є переконаний, що це найкоротший шлях для заключення миру з Австрією, проте, взявши під увагу бажання західніх альянтів, погоджується на конференцію ради амбасадорів, як вступ до конференції міністрів закордонних справ, які підписали б австрійський договір. Американська преса зазначує, що таким чином можна сподіватися, що зараз після своєї конференції в Парижі три західні міністри закордонних справ поїхали б до Відня, де відбулась би остання дія в признанні Австрії повної суверенности. Три західні міністри закордонних справ з'їдуться 8 травня ц.р. у Парижі, щоб відбути спільну конференцію у справі можливостей найближчої конференції разом із Совєтами про Німеччину, а може й інші міжнародні справи, що є предметом сучасного світового конфлікту (Далекий Схід). Від 9-го до 12-го травня відбудуться наради Ради НАТО. Після того відбулась би конференція чотирьох міністрів закордонних справ у Відні у справі Австрії, — якщо чотири амбасадори погодяться і зредаґують остаточний текст австрійського „штатсфертраґ-у".

Аденауер радить над допомогою Берлінові

Берлін. — Канцлер Конрад Аденауер прибув до Берліну з міністрами господарських ресортів для наради над проєктом призначити $740 мільйонів для допомоги Західньому Берлінові. Це перша така конференція в Берліні, який почуває себе покривдженим і упослідженим в порівнянні з іншими краями й великими містами у Західній Німеччині. Програма західньо-німецького уряду передбачує нову працю 100,000 безробітним з західньої частини Берліну. Тепер є там коло 175,000 безробітних. Тіснішу співпрацю західньо-німецького уряду з управою західньої частини Берліну наказують шикани, що їх знову повели комуністи з Східньої Німеччини. Так звана холодна бльокада Західнього Берліну, ведена комуністами, накладає на місто поважні нові фінансові тягарі. Західньо-німецький уряд — пояснюють пресові коментарі — є ще й тому морально обов'язаний турбуватися долею Західнього Берліну, бо репресії комуністів стоять у безпосередньому зв'язку з закордонною політикою уряду Аденауера, конкретно — ратифікуванням Паризького договору.

ЗДА ХОЧУТЬ ПЕРЕВІРИТИ ДОБРУ ВОЛЮ ПЕЙПІНҐУ

ДЕРЖАВНИЙ СЕКРЕТАР ДОЛЛЕС СКЛАВ ЗАЯВУ ПРО ГОТОВІСТЬ ПЕРЕГОВОРЮВАТИ З КОМУНІСТИЧНИМ КИТАЄМ У СПРАВІ ПЕРЕМИР'Я В ПРОТОЦІ ФОРМОЗИ

Джан Фостер Доллес

Вашинґтон. — Державний секретар Дж. Ф. Доллес заявив на пресовій конференції, яку він відбув у вівторок 26 квітня, що З'єдинені Держави є рішені перевірити, наскільки щирим є бажання комуністичного Китаю мирно поладнати затяжний конфлікт у протоці Формози. Цю свою заяву державний секретар зробив у зв'язку з заявою комуно-китайського прем'єра Чу Ен-лая, на азійсько-африканській конференції в Бандунґу, що він, Чу Ен-лай, готов переговорювати з ЗДА у справі ситуації в протоці Формози. Державний секретар застерігся, що він не думає говорити з китайськими комуністами про долю Формози й взагалі про такі справи, які є сутні для національного Китаю — поза його плечима. Він підкреслив конечність бути „вірним і чесним" супроти американського союзника — національного Китаю. Але водночас звернув увагу, що ЗДА вже нераз переговорювали з китайськими комуністами — над перемир'ям у Кореї та в Женеві у зв'язку з війною в Індо-Китаї. Тепер річ іде про те, щоб перевірити ступінь щирости інтенцій комуністичного Китаю щодо згоди на перемир'я в протоці Формози. Державний секретар пригадав, що комуністичний Китай має змогу доказати свою добру волю такими актами, як напр., випущення на волю американських летунів. Він пояснив заяву Чу Ен-лая у Бандунґу натиском публічної опінії: Чу Ен-лай, мовляв, побачив в Бандунґу, що весь світ є проти комуністичної аґресії проти Формози і що було б недоцільно продовжувати черґу аґресивних дій, якими комуністичний Китай позначив свою політику на терені Кореї, Тибету й Індо-Китаю. З другого боку, якщо Чу Ен-лай стоїть надалі на становищі, що комуністичний Китай має право силою „визволити" Формозу, то — мовляв, — нема підстав взагалі входити з ним у дискусію. Зрештою, державний секретар „не легковажить со" у своїх відповідях журналістам оптимістичний, вказавши також на корисний розвиток у справі Австрії. Державний секреар „не легковажить собі труднощів, які ще є попереді", признає, що „дорога є ще довга і дуже можливо, а може навіть напевно, будуть ще розчарування і невдачі. Але останній розвиток (подій) дає мабуть підстави до надії".

Коментуючи ту заяву державного секретаря Доллеса „Н. Й. Таймс" все ж уважає, що державний департамент зробив деякий відворот від своєї позиції, яку висловив у комунікаті з останньої суботи. Тоді сказано рішучим тоном, що „очевидно З'єдинені Держави будуть настоювати на вільній участи національного Китаю на рівній базі в будь-яких дискусіях, що торкається тієї зони". Тепер, мовляв, ЗДА відступили від тієї тези остільки, що готові говорити з комуністичним Китаєм про само тільки перемир'я в протоці Формози — без обов'язкової участи національного Китаю.

З Лондону наспіла вістка, що там урядові чинники прийняли з великим вдоволенням заяву Доллеса. Англійський уряд відразу виявив готовість послужити у вияснюванні правдивих інтенцій комуністичного Китаю і англійський амбасадор в Пейпінґу дістав негайно відповідні інструкції.

Ця справа буде дальше обмірковувана й знайде найавторитетніше вияснення на пресовій конференції, яку на середу, 27 ц. м. заповів був президент Айзенгавер.

Секретар праці домагається „протикомуністичних" фондів

Вашинґтон. — Секретар праці Джеймс П. Мічелл, зізнаючи на Сенатській Підкомісії Видатків, домагався від Конґресу окремих фондів для поборювання комуністичної пропаґанди на терені Міжнародної Організації Праці. Мічелл передбачає, що Совєти з особливою силою використовуватимуть цю світову організацію для пропаґандивних цілей в цьому році. Секретар праці твердить, що його департамент також мусить збільшити свою діяльність на закордонному форумі, щоб унешкідливити діяльність Совєтів та їхніх сателітів, які тепер стали членами Міжнародної Організації Праці. Бюджет департаменту праці запляновaний в висоті 470,792,000 долярів. На працю в МОП Мічелл домагався призначити 100,000 долярів, але Палата відкинула його внесок, тому просить Сенат, щоб таки Конґрес ухвалив цей видаток.

Робітник, що відмовиться належати до юнії, не має права на компенсацію

Олбані. — Стейтовий Найвищий Суд розглядав востаннє справу спору машиніста Анґеля Маляспіни з Брукліну з правлінням Інтернаціональної Асоціяції Машиністів, А. Ф. П. Маляспіна відмовився належати до юнії й у висліді своєї відмови втратив працю у фабриці. Втративши працю, почав старатися про компенсацію, що її одержують безробітні, але йому її відмовлено. Справа опинилася в суді і тепер суддя вирішив, що Маляспіна, зрікаючися членства в юнії, зрікся добровільно і праці і тому не має права на відшкодування, що його одержують безробітні. Суддя Стейтового Найвищого Суду Френсиз Берґен станув на становищі, що робітнича спілка є леґітимним і загально визнаним інструментом, з допомогою якого живе і працює робітництво і керівництво підприємств. Приналежність до спілки є конечною складовою частиною робочої праці і коли хтось відмовляється від членства у спілці, зрікається водночас і праці в підприємстві, загал робітників якого зорганізований в тій чи іншій спілці.

Мають досить торговельної місії

Токіо. — Японська іміграційна влада відмовилася продовжити візи членам торговельної комуністично-китайської делеґації, що прибула до Японії для неофіційних торговельних розмов. Міністерство закордонних справ заявило, що делеґація китайських комуністів повинна вже від'їхати, тим більше, що переговори не довели до нічого. Всіх членів делеґації є 23 і перебувають вони в Японії від 29 березня ц. р. Комуністам продовжено вже раз візи; вони одержали право перебування на японській території до 21. квітня, але чомусь залишилися далі і тепер клопочуться про поновне продовження віз, хоч і немає їм чого залишатися далі в Японії.

Страйк триває — судять пікетувальників

Лейк Саксес, Л. А.—Страйк електротехнічних робітників у фабриках Сперрі Джироскоп триває далі, хоч і в спокійніших формах. Правні дорадники обидвох сторін — правління фабрики й Інтернаціональної спілки Електричних Робітників — одержали від судді найвищого суду Ірвінґа Л. Ліві доручення продовжувати переговори в справі порозуміння на терені Роз'смної Федеральної Служби — тому, що вона найкраще ознайомлена вже з цілою справою. Пікетування фабрик продовжується. До праці зголосилося 5,000 робітників і порядку допильновує 300 поліцистів. Від 18 квітня, коли почався страйк, фірма Сперрі Джироскоп не має можливости продовжувати продукції електричного приладдя, призначеного для збройних сил ЗДА. В дистриктовому суді в Мінеолі відбулася розправа проти 11 пікетувальників, ув'язнених у зв'язку із заворушеннями коло фабрики. Двох із них засуджено за напад і побиття, двох оправдано і сімох ще будуть судити.

Українці Ню Йорку та Метрополії готовляться до участи в Параді Льояльности

Ню Йорк. — Для переведення цьогорічної Паради Льояльности з рамени Комітету Об'єднаних Американсько Українських Організацій міста Ню Йорку — філії УК-Комітету та за співучастю Українських Американських Ветеранів, створено в Ню Йорку Комітет Паради Льояльности під головуванням п. Петра Кучми, голови Об'єднаних Організацій Ню Йорку. Відбуто вже ряд засідань, обрано відповідну управу Комітету Льояльности та маршалів Паради, яка має відбутися в суботу, дня 30-го квітня 1955 р. о год. 1-ій по обіді. Збірка всіх українських організацій із плякатами, прапорами й т. п. назначена на 92-ій вулиці при Медісон Евеню в Ню Йорку, де ціла українська збірнота, розподілена на вісім груп, розпічне похід Паради Льояльности точно о год. 2-ій по обіді. Головний маршал сотник Володимир Бакат має до помочі асистента головного маршала в особі Гната Марчака, який на місці збірки дасть всі відповідні інформації щодо походу.

Обрано також 8 маршалів паради. Кожний із маршалів відповідає за одну із вісьмох груп машеруючих організацій, які виступають під своїм власним проводом. Похід очолює кінна бандера п'ятьох вершників у козацьких строях, грають три оркестри, в тому сумівська оркестра „Сурма" із Джерзі Сити, як також зголосилось багато організацій із метрополії із своїми прапорами та молодечі організації Пласт й СУМА в одностроях. Для придбання фінансів, організації повинні складати в комітеті свої датки на Параду і громадянство повинно масово закуповувати ґудзики-жетони тієї Паради.

Групами проводять: Першою — проф. Мих. Лисогір. Другою — адв. Іван Флис, Третьою — дир. Петро Мельник, Четвертою — Тиміш Шевчук, П'ятою — Мих. Юзенів і Микола Василик, Шостою — Мартин Малетич, Сьомою — Гнат Марчук та Восьмою — голова Петро Кучма.

Порядок всіх груп, про те, які організації до якої групи належать та де машерують — буде подано в українській пресі.

В Обіжнику ч. 11/55 Комітету Об'єднаних Американсько-Українських Організацій міста Ню Йорку — Відділу УККА з 10 квітня 1955 р. який розіслано всім українським організаціям метрополії докладно подано порядок машеруючих груп й організацій. Ближчих інформацій уділяє канцелярія Об'єднаних Організацій щовечора в Українському Народному Домі.

Поважна катастрофа англійського літака

Париж. — Англійський військовий літак впав на мешкальні будинки малого французького містечка Вік біля бельгійського кордону, 175 миль на південний схід від Лондону. Літак зачіпив об дахи двох сусідніх будинків, зірвав їх, сам загорівся і експльодував. Кусні літака розлетілися на 300 ярдів. Зачеплені будинки завалилися, а полум'я охопило румовища й перекинулось на сусідні доми. У будинках згинуло двоє дітей, 10-річний хлопчина Владислав Млинчак і його 9-річна сестра Стефанія, а в сусідній кімнаті 55-річна жінка. Важко попарені й поранені кілька інших осіб, між ними дідо й бабуня вбитих дітей. Згинув також пільот літака, 20-річний Нанік Аґнані, походженням пакістанець, член залоги військового летовища під Лондоном, який проте не мав права пільотувати важким військовим літаком, що коштував $700,000 і мав мотор силою 1,950 коней. Аґнані вкрав з невідомих причин і для невідомих цілей літак, кружляв ним якийсь час над Лондоном, потім скерувався в сторону Каналу. Один поручник летунства пустився був другим літаком йому наздогін та через радіо перестерігав Аґнані, що він летить надво низько. Той злегковажив собі ту пересторогу.

● **У Дамаску,** столиці Сирії, один сержант убив двома револьверовими стрілами полковника Аднана Малькі, заступника шефа сирійської армії. Атентатчик застрілився, коли погоня відрізала йому змогу втечі. Атентатчик — член сирійської націоналістичної партії, проти якої поведено масові репресії.

У ТОЧЦІ ВИБУХУ АТОМОВОЇ БОМБИ

Це фото зроблене з атомової вежі в Юкка Флет, Невада, де має відбутися нова спроба з атомовою бомбою. Будинки, вантажні авта та інше устаткування, поставлено тут для встановлення і перевірення можливостей цивільної оборони в атомовій війні.

В АМЕРИЦІ

● **Президент Айзенгавер** вперше буде присутній на випробуванні атомової зброї в стейті Невада. На досвідні поля вже прибув ляйтенант-полковник Джордж МекНеллі, який дбає про те, щоб президент мав постійне сполучення з Білим Домом.

● **Армія** повідомляє, що її дослідники працюють над удосконаленням вакцини проти ґрипи. Армія має свої власні вакцини проти кору і гострих недуг віддихового проводу.

● **Пані президентова** повернулася із Ґеттисбурґу до Білого Дому, де на неї чекає багато праці. Вона влаштовує прийняття для жінок сенаторів, а найближчого дня прийняття для жінок конґресменів, вона крім того, прийматиме учениць зі школи для глухонімих в стейті Массачусетс, яким протекцію зробила вдова по бувшому президенті Калвінові Кулліджові.

● **Товариство Молодих Християнських Жінок (YWCA)** відзначає цього року 100-річчя свого існування. Воно вирішило зібрати п'ять мільйонів долярів на поширення своєї праці. Досі зібрано 3,827,000 долярів.

● **Сенатська Правнича Комісія** погодилася на запропоновану до Конституції поправку, згідно з якою ґубернатори стейтів мали б право під час війни іменувати конґресменів на випадок смерти котрогось із них. Досі ґубернатори могли іменувати тільки членів Сенату.

● **Прем'єр Сіяму** перебуває тепер в ЗДА. Він заявив, що осягнути мир із комуністами при допомозі мирових переговорів неможливо. „Стримати комуністів, сказав він, можна тільки силою".

● **Президент Айзенгавер** наіменував командантом Континентальної Повітряної Оборони генерала Ірла Е. Партріджа, який має перейняти цей пост від генерала Бенджаміна В. Чідлова. Ген. Партрідж був вояком в першій світовій війні, і ґенералом летунства в другій світовій війні. Він має боронити цілу країну проти ворожого летунського налету.

● **Асистент секретаря** внутрішніх справ Орм Луїс заявив в Ню Орлінсі, Луїзіяна, що підчас атомової війни найпевнішим кормом для людей буде риба, бо в водах океанів вона не буде заражена радіоактивністю від атомових і водневих бомб.

В СВІТІ

У французькому Марокко арештовано 179 автохтонних арабів нібито за участь у змові проти французького режиму.

● **493 китайські студенти** з Філіппін, вірні націонал-китайському урядові, прибули на Формозу, щоб перейти військовий вишкіл в націонал-китайській армії і вернулись потім назад до своїх студій. Між ними є 170 дівчат, які приїхали познайомитись з націонал-китайською інформаційною службою і скавтінґом.

● **Комуністи в Австрії** втратили після останньої подорожі австрійської делеґації до Москви, замість — як вони сподівалися — зискати в очах населення. В останніх недільних виборах до комунальних рад в підсовєтській зоні народна і соціялістична партії, які становлять теперішній урядовий бльок, зібрали 92% голосів, а комуністи поділились рештою з неонацистською групою.

● **Місто Волос** у Греції зазнало впродовж 10-ти останніх днів трикратного землетрусу. Жертвою впала половина будинків. Король відвідав місце катастрофи. Мешканців звільнено на два роки від усіх податків, а грецькі й міжнародні добродійні організації поспішили з допомогою харчами, ліками, одягами і грішми.

● **Комуно-китайська преса** накинулась з лайкою на негритянського конґресмена з Ню Йорку, Адама Павелла, який в характері обсерватора перебував у Бандунґу в Індонезії під час азійсько-африканської конференції. Павелл і американські пресові кореспонденти, були, мовляв, у Бандунґу, як „аґенти" американського уряду, вислані туди, щоб „розбити" конференцію.

● **Леон Ніколь,** колишній лідер швайцарських комуністів, який виступив з комуністичної партії й заснував окрему „проґресивну" партію, здобув 5 місць у виборах до міської ради в Женеві. Зате комуністична партія, яка раніше мала 15 місць, тепер дістала тільки 11. Всіх радних є 79.

● **Леді Міґан Ллойд Джордж,** донька колишнього англійського прем'єра, останнього з великих державних мужів ліберальної партії, яка теж була посолкою до парляменту від цієї партії, виступила з неї і вступила до Партії Праці. Мовляв, ліберали втратила „рештки своєї радикальної традиції", тому вона воліє стати соціялісткою.

● **Радіо Вільної Европи** стало предметом оскарження збоку західньої преси, що воно, діючи на німецькому терені, є протинімецьке. Конкретно закидається йому, що воно ніколи не виступає в обороні судетських німців, виселених з ЧСР після закінчення війни. Тим часом керівники цього Радія не хочуть наразити собі чехів, для яких призначені радіопроґрами. Баварський парлямент заповів у цій справі дебату.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.
Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ПАРТІЯ ПРАВДИ

Це вже така доля преси, що вона повинна писати і пише про все, тільки не про себе. Все ж таки трапляються часом нагоди, коли преса може сказати кілька слів і про себе. Це, звичайно, сумні нагоди: смерть видатного редактора, закриття газети, як це було недавно з „Бруклинським Орлом", і подібне. До присмніших нагод належать ювілеї газет, як це було недавно із століттям „Ню Йорк Таймсу", або щорічні зібрання редакторів чи видавців, як, наприклад, зібрання аґенції Ассошісйтед Пресс в Ню Йорку, яке вшанував своєю приявністю президент Айзенгавер.

Приявність президента Айзенгавера на зібранні пресової аґенції ще тільки підкреслює ту велику увагу, яку приділюється сьогодні пресі. Відомо, що спонукати Президента до участи в якомусь зібранні — справа не легка, з уваги на його постійні державні обов'язки. Минулого тижня представниці організації Дочок Американської Революції були дуже розчаровані, що Президент не явився на їхнє зібрання, хоч воно відбувалося в безпосередньому віддаленні від Білого Дому. Але на зібрання пресової аґенції Президент не завагався прибути до Ню Йорку.

Свою промову, в якій з'ясовано важливі державні та світові справи, президент Айзенгавер почав короткою характеристикою самої преси. Не називаючи свого попередника, б. президента Трумана ,на ім'я, Айзенгавер згадав про його недавній виступ з докором усій пресі, що вона „однопартійна", себто республіканська, бо піддержує республіканську адміністрацію. „Якщо це правда — сказав президент Айзенгавер, то я вірю, що гаслом, завданням і метою вашої партії є поширювання правди. Якщо так, то я прошу прийняти мене в члени. Бо ніколи не було так важливо, щоб народи всього світу мали вільний доступ до правди, як це є сьогодні".

У цих словах криється глибока характеристика преси та її суті: поширювання правди, промощування шляху правді і до правди всім народам світу. Тим то вільна преса й становить одну-єдину партію, Партію Правди.

Американська преса має в цій приналежності до Партії Правди важке завдання, коли зважити, що в світі є стільки неправди. На другому кінці світу, в Москві, видається сьогодні астрономічні суми тільки на те, щоб цю правду придавити всіми можливими засобами брехливої пропаґанди. Але шляхетне завдання американської преси полегшене тим, що американський читач у своїй переважній більшості може не тільки прийняти кожну правду, без огляду на те, яка вона, але й тієї правди хоче та вимагає. До цього він уже відповідно вихований тими піонерами вільної американської преси, які мали досить відваги й сміливости цю правду подавати.

Тут мимоволі насувається порівняння з українською пресою та українським читачем, навіть на американській землі. Можемо про це сказати дещо головно з власної практики. Хоч у порівнянні з американською пресою „Свобода" дуже скромна своїми засобами і своїм об'ємом, усе ж вона намагається дотримувати кроку своїм англомовним подругам і служити тій самій справі: правді. Тільки ця служба куди трудніша серед українського читача, який хотів би читати в газеті про самі тільки приємні речі та осяги, а кожна правда, яка не припадає йому до душі, є для нього, якщо вже не образою, то щонайменше зайвою річчю. Багато наших читачів не хоче признавати тієї „Партії Правди", яку так високо оцінив президент Айзенгавер.

Характеристикою для частини українських читачів у цьому відношенні могли б бути „протестаційні" листи, надсилані до редакції. Перше завдання преси — подати вістку і до того ж подати її правдиво й об'єктивно. Тим часом у нас саме подання вістки визначається іноді як „партійництво" і „протестується" проти самого факту її подання. Наш читацький загал не може стравити неприємної для нього правди, і тому волів би мати її бодай завиненою в приємний папірець.

Проте, не можна сказати, що „Партія Правди" американської преси не впливає поступово і на український читацький загал. Це спостерігається і в українських редакціях, головно, коли мова про читачів, що недавно опинились у цій країні, бо інші вже раніше були до цього призвичаєні. Сьогодні нам далеко легше написати повну правду, приємну і неприємну, ніж було це ще два-три роки тому. Це дає ще кращі вигляди на майбутнє як для нашої преси, так і для її читачів та для дальшого розвитку всієї нашої спільноти. Серед нас можуть існувати різні думки і різні групи, але ми всі, як спільнота, повинні бути віддані в першу чергу тій одній партії, про яку говорив президент Айзенгавер, „Партії Правди", бо тільки вона може забезпечити нам невпинний розвиток і перемогу.

ЧОМУ РОЗЧАРУВАННЯ?

Дня 26 квітня ц. р. „Ню Йорк Таймс" надрукував велику кореспонденцію з Мюнхену, в якій висвітлено настрої депресії серед різнонаціональних еміґрацій в Европі, їх розчарування життям і можливостями такої чи іншої діяльности на Заході і подано інформації про посилення руху за поворотом до Совстського Союзу.

З кореспонденції виходить, що зорганізований Совстами „камітєт возвращенія на родіну" (під проводом ген. Міхайлова, Муратова, Мітрофанова та інших) вже почав цілком конкретну роботу і розсилає на всі відомі йому адреси еміґрантів в країнах Західньої Европи, зокрема Німеччини, перше число свого часопису. В часописі обіцяється вільне життя і добробут всім тим, що вернуться „на родіну", зокрема підкреслюється, що нікого не будуть висилати на примусові роботи. Совстські пропаґандисти з міхайловсько - муратовського „комітету" закликають вертатися „додому", особливо ж всіх тих, що боролися в російських антисовстських і німецьких військових з'єднаннях проти Совстського Союзу, навіть тих, що були спричинниками таких чи інших „злочинів", заявляючи, що совстська влада ... готова забути їм усе і прийняти .. з відкритими раменами. Спеціяльні заклики звернені до еміґрантів із Західньої України і Білоруси, як теж із балтійських держав.

Подібну пропаґанду серед іміґрацій інших народів: чехів, мадярів, поляків, ведуть створені спеціяльно для цієї мети „комітети повороту", аналогічні до зорганізованого совстами в Берліні.

Діють совстські аґенти не тільки з допомогою друкованого слова. Еміґранти з Совстського Союзу та інших сателітських країн починають одержувати листи від своїх рідних і знайомих з описами „щасливого і радісного життя" та добробуту і з закликами вертатися додому. Буває навіть, що совстські аґенти намагаються шантажувати такими вістками і вимогами з дому здезорієнтованих еміґрантів, часто-густо погрожуючи, що їхня відмова вертатися або йти на співпрацю з „комітетом повороту" може закінчитися траґічно для їхніх рідних.

В усій цій своїй акції совстські аґенти використовують дуже зручно еміґраційні злидні, трудноші з оформленням виїзду в нову країну поселення, вороже ставлення туземного німецького та іншого населення до чужоземців еміґрантів і вкінці безнадійність життя на становищі втікача в загроженій совстами Европі. Коли додати до того, що совсти сиплять щедро не тільки обіцянками, але і грішми — то не треба дивуватися ,що сила відпору серед еміґрантів слабне і що починають з'являтися охочі до повороту „на родіну". Так, наприклад, провідники чеської еміґрації обрахували, що яких 25% чехів хоче вертатися додому.

Всю цю пропаґандивну і розкладницьку діяльність використовують совстські аґенти передусім для викликання і посилення антиамериканських настроїв, скидаючи вину і відповідальність за тяжку ситуацію еміґрантів на ... З'єдинені Держави Америки.

До інформацій, поданих кореспондентам „Ню Йорк Таймсу" додавати багато не треба. Вони в основному вірні і стверджують фактичний стан.

Але — треба тут сказати — причини депресії, розчарування й антиамериканських настроїв серед різнонаціональних еміґрацій коріняться куди глибше і їх не можна — хоч і як вони важливі — зводити тільки до проблем переселення, добробуту чи взагалі фізичного існування.

Більшість втікачів на Захід ішла сюди з ідейних мотивів, сподіваючись знайти тут активну допомогу для боротьби з совстською тиранією, що уярмила їхні країни і знищила там свободу думки, віри і слова.

Замість тієї допомоги, замість щирого й безумовного визнання західніми, особливо ж американськими чинниками, незалежницьких аспірацій окремих, поневолених Москвою народів, стара й нова еміґрація мусіла зустрічатися з іґнорацією, дивоглядним непередрішенством, з толеруванням і навіть притяганням до праці усяких федералістичних пройдисвітів, та іншими того роду явищами. Широкі маси національних еміґрацій і окремі еміґранти опинялися безупину перед такими фактами, як те, що всякі підозрілі політикани, готові піти за гроші на кожну неділимську чи непередрішенську концепцію, тішилися протекцією, опікою і всіма можливими матеріяльними засобами (що їх вони вміли розтрачувати з належною буфонадою!), деморалізуючи своєю поведінкою ближче і дальше оточення. На тому тлі почали розквітати буйно заздрість, почуття меншевартости і приниження, які у висліді і стали головними джерелами розчарування і приготовили ґрунт для діяння совстської пропаґанди й аґентів.

З усіх совстських намагань здеморалізувати українську еміґрацію і привести її до „руху за поворотом" не вийде нічого. Знайдуться може одиниці, що схочуть вертатися ,але їх напевно не буде і десятої частини тих, що, скажім, поміж чехами. Крутії і Василаки українського політичного визвольного руху ніколи не репрезентували і ніхто з українців не бідкається з приводу їх переходу до совстів. Українська еміґрація була і залишиться у своїй основі здоровою і вірною ідеалам національної незалежности.

Єдина можливість спинити деморалізацію серед східньоевропейських еміґрацій, зліквідувати настрої депресії і розчарування і вибити совстським аґентам ґрунт з-під ніг — це: почати трактувати втікачів, як людей, давати їм не допомогу, але працю, вможливити знайти місце нового поселення і вкінці — найважливіше — шанувати і визнавати їх національні почування й аспірації. Коли не можна сьогодні дати людям зброї в руки для боротьби за визволення їхньої батьківщини, то треба їм дати хоч віру в те, що вони цю зброю у слушний час одержать і зможуть її вжити в боротьбі з ворогом правди і волі, що загарбав їх землю і хоче вбити духа їх народу.

МОСКВА, НІМЕЧЧИНА Й АВСТРІЯ

Між ядерними короткими характеристиками різниці, яка є між західніми альянтами в цілості та — очевидно — в першій мірі й найголовніше між Америкою і СССР, є те, що СССР з окупованих ним теренів все, що можливе, вивозить, а західні держави — туди довозять. Поза коротким терміном розмонтовування німецьких фабрик, „довоження" до Німеччини, особливо ж до Австрії, стосується навіть поруйнованої війною Франції. Всі три західні альянти дуже швидко переконались про правдивий зміст післявоєнної політики свого совстського „союзника" і пішли по виразній лінії скріплювання організмів Австрії і Німеччини, коли СССР ішов по лінії їх послаблювання. І тому як глумливий парадокс звучить сьогодні самохвальба Москви, наче б то вона, Москва, ставала добродієм Австрії, що повертає їй суверенність, та сама Москва, що в поверх 300 засіданнях з репрезентантами західніх альянтів, частинно з участю Австрії, торпедувала й паралізувала складення умови. Коли говориться теж про експлюатаційний режим окупаційних потуг в Німеччині й Австрії, треба все мати на увазі, що ті обидві країни, особливо ж Австрія, ніколи не були б відродились так швидко, коли б не західня допомога, а експлюатацію вели тільки Совсти.

Силою факту доля Австрії була пов'язана з долею Німеччини. В обох цих державах, на німецькому ворогові й на австрійській жертві гітлерівської Німеччини, застосовано той самий експеримент: поділ краю на чотири зони, з альянтською радою 4-х високих комісарів, як чинником надрядним, понад австрійським урядом і парляментом, з коштами на утримання чужого війська і господарською експлюатацією, стосованою безжалісно „визвольниками", як у підбитій країні, у совстській зоні. Ця ситуація має тепер скінчитись здійсненням австрійських мрій про привернення їй всіх суверенних прав з очищенням її території від усіх чужих військ. Після совстсько-австрійського порозуміння про „невтралізацію" Австрії і вдержання її з ґарантією 4-ох великодержав, осторонь усяких військово-політичних союзів та нового „аншлюсу" з Німеччиною, вже 2 травня ц. р. мають 4 амбасадори зладити останню редакцію „Штаатсфертраґу", себто державного контракту, що започаткує в історії Австрії новий період, як держави дійсно самостійної, хоч і господарсько не самовистачальної. Це величезна несподіванка для самих австрійців, які ще два-три місяці тому приготовлялись до безтермінового „гостювання" 4-ох чужих армій. Адже Молотов раз-у-раз повторював, що ратифікування Паризького договору Заходом, зокрема західньою Німеччиною, замкне дорогу до всяких переговорів із західніми альянтами в справі середньо-европейських проблем, отже й Австрії. Обвинувачення ЗДА в „незаконному" вдержуванні залоги у Тиролі, що належить до французької окупаційної зони, — схоплення кількох віденців і інші совстські акти підкреслювали ворожу тенденцію Москви.

Вістки про раптову зміну тактики СССР супроти Австрії звертали вже увагу на те, що Москві йшло тут не про Австрію, а про Німеччину. Це — той маневр, що його сподівалися і побоювались у Вашинґтоні, Лондоні, Парижі і Бонні, знаючи, що він напевне прийде, хоч не знаючи, як він виглядатиме у подробицях. На боротьбі між демократичним Заходом і комуністичним Сходом за Німеччину, як територію у самому центрі Европи, за німецький нарід з його феноменальним орґанізаторським хистом, за його світогляд і за його дивізії, — виграла Австрія. Рааб і Фіґель у Відні, Ґрубер у Вашинґтоні і Бішоф у Москві — всі вони однозгідно переконані, що СССР і три західні великодержави впродовж травня напевне підпишуть „штаатсфертраґ". Тому їхній настрій найбільш піднесений і бундючний. Ще нема того „штаатсфертраґу", а вже чуємо, що австрійський уряд „жадатиме" права підвищити чисельний і вогневий стан своєї мікроскопічної армії, з вказівкою на Швайцарію, де в кожній хвилині можуть покликати під зброю й відповідно вивінувати вишколених 500,000 резервових вояків. Зате в Бонні і в усіх закордонних західньо-німецьких амбасадах панує пригнічений настрій повної непевности.

Аденауер і його прибічники не сумніваються в тому, що їх західні союзники, особливо Америка й Англія, не залишать їх і допоможуть перевести в подробицях включення в НАТО і створення в можливо скоршому часі 12 договірних дивізій. Головний предмет неспокою і турбот уряду в Бонні, а також урядів західніх великодержав — чи вдержиться мораль німецького народу? Вона вдержалось досі під погрозами Москви і проти її шантажів. Але цілком інша справа, коли, замість шантажів, прийде цілком конкретна пропозиція з цілком реальним прикладом Австрії: згода на об'єднання німецьких земель, на переведення дійсних демократичних виборів під контролею ОН чи якоїсь узгідненої міжнародної комісії, на вибір уряду для цілої Німеччини на основі висліду цих виборів і на підписання миру з отим урядом, себто згода на всі ті точки, що їх домагалися німці і три західні держави в січні минулого року на Берлінській конференції, — з одним совстським застереженням: відмови Німеччини від участи в НАТО, проголошення її „невтральности", очищення її терену від усіх чужинецьких військ і ґарантії тієї невтральности всіми 4-ма великодержавами. Як поведеться німецький нарід, коли почує таку совстську пропозицію? А що почує її з усіми точками над „і", то це, як виходить, з усіх дотеперішніх прелюдій, дуже можливо. Москва, втративши всю надію і вигляди на здобуття Німеччини, почала гру за її невтралізацію.

Тоді захиталася б вся майстерно збудована концепція західньо-европейської оборонної системи з Німеччиною всередині її, з півмільйоновою німецькою армією і 1,200 літаками, з військовими й летунськими базами в Німеччині та відповідним плянуванням штабу НАТО. Ясно, що це була б величезна політична перемога СССР, за ціну якої вона могла б відкликати свої війська і з Східньої Німеччини і навіть з Польщі, втримуючи все одно на схід і південь від Німеччини більшу сателітську збройну силу, як її мала б нова невтральна Німеччина з Францією разом. Отже: що буде, коли німецькі маси послухають своїх соціялістів, жінок і всіх інших пацифістів, вихованих, зрештою, в дусі альянтської пропаґанди з перших післявоєнних років, що краще мати об'єднану батьківщину, суверенність і ніяких чужинних вояків на своїй території, як жити у поділеній країні, з третиною країни під совстським режимом? Коли німецькі маси підуть за тими, насправді оманними, але приманливими гаслами, то цілий вільний світ стане перед новою ситуацією, із ще грізнішим маривом „співіснування", як досі.

ХАРЧОВА КРИЗА НА УКРАЇНІ

Харчова криза на Україні, яка триває вже 37 років, не припиняється, а тільки набирає менше або більше катастрофального характеру.

Чи є вигляди на зміну і на поліпшення цього катастрофального положення українського хліборобського населення в теперішніх обставинах? Жадного, хоч Україна має найкращу землю під сонцем.

Рік 1914-1915-ий. Перша російська інвазія на Галичину. По зайнятті Львова почали їхати українські селяни зі Сходу у Львів, з білою мукою і салом, з ковбасами. Їхали день і ніч сотнями возів денно. А коли москалі забрали Перемишль — їхали до Перемишля і далі до всіх інших галицьких міст.

Ми дивувалися і запитували селян: „Де у вас стільки того набралося?" — Селяни сміялися і казали: „Ви не знаєте України. Вона годує цілу Росію, ще може прогодувати й цілу Австрію, і ще хліба лишиться".

Російський уряд не давав ніякої допомоги українському хліборобському населенню, але й не втручувався в його справи.

Рік 1939, себто 25 років пізніше. Друга російська інвазія на Галичину, але вже під іншою фірмою.

Зимовою порою перекрадалися з України до Галичини люди-кістяки в кальошах на босу ногу, в лахмітті, з торбами, щоб закупити чи вижебрати трошки муки, хліба, збіжжя ,а особливо щось з убрання для себе та родини. І ми знов дивувалися, бо щоб то „радісне й щасливе" життя, так далеко зайшло, ми таки не припускали. Говорити про ті справи майже ніхто не важився, але кожний з нас здвигав плечима і запитував себе: що сталося?

За відповіддю на це питання не треба було довго чекати. З фільварку, від тих, що вивозили, і від багатших господарів забрали коло ста штук корів і, під наглядом спровадженого комуніста, поставили на пасовиську, на осушенім ставиську. На ніч це стадо заганяли на тім самім пасовиську на одне місце, оточене колючим дротом. По місяці такого таборового життя корів, пасовисько було до такої міри витовчене, що пастухи вже не бачили цілі випускати їх із загороди. Внаслідок голоду, сльоти і холодних ночей корови гинули. Люди дивилися на це, але боялися щось сказати партійному наглядачеві, який завжди був п'яний. Коли зосталося ще кілька корів, наглядач-комуніст привів жінок доїти ті корови. Пастухи почали сміятися, бо корови вже давно не мали молока. Комуніст довго дивився, хитав головою і нарешті сказав, що совстська корова завсіди дає молоко. Решту тварин подорізували, але люди говорили, що їхнього м'яса не можна було їсти.

В тому самому часі виданий був розпорядок, що хто зважиться зарізати своє теля, той підлягає карі смерти. Отже голова за голову, хоч теляча голова була для большевиків більш вартісна.

За совстською армією, яка прийшла до Галичини, не прийшов з широких урожайних українських ланів ані один пуд муки, натомість органи „Заготзерна" почали спішно забирати у місцевого населення рештки збіжжя, внаслідок чого вже в перших початках визволення у багатьох селянських загородах спричинили голод.

Перед весною 1940 р. большевики розвели шалену агітацію за організацію колгоспів, але осяги з того були мінімальні. Село, бачачи на що заноситься, кинулося на свої нивки збирати збіжжя, щоб забезпечити собі бодай на короткий час прожиток, але не дійшло ще до половини жнив, як над селом прогув лиховісний крик: „Хліб державі, і то негайно!"

Село, побачивши, що мається до діла з большевиками, покинуло жнива і днями-ночами готовило доставу збіжжя. Хто не мав коня, на плечах носив сирі снопи і молотив, щоб не набавитися нещастя. Хто не вспів „негайно", того засуджували на 3-4 роки і вивозили на примусові роботи. Навіть гітлерівська Німеччина під час війни давала довший термін на здачу контингенту.

Сире збіжжя, зсипане на купи, попсулося і протухло.

Всюди колгоспи, земля скомасована, межі поорані, землю управляється машинами і спільними людськими зусиллями, а голод, нужда і недостаток на селі не переводяться. І знов насувається питання: де корінь лиха? І знов ті самі, що затягнули нарід в ту пропасть, вовтузяться, роблять нові комбінації, пересунення, але з тим самим вислідом. А чому? Бо людської пильности і людської дбайливости ніщо не заступить. Бо тільки пильність і дбайливість ,а заразом розумна тяглість управи і праці в рільному господарстві можуть бути корисні. Рільне господарство — не мертва машина, яку можна застати в такім стані, в якім залишили. Воно живе і вимагає тяглої і розумної дбайливости, і всякі експерименти, переводжувані в ньому, доривочним, спроваджуваним міським елементом навіть з теоретичним знанням, можуть принести тільки шкоду.

Привернути пильність і дбайливість хлібороба большевики не можуть ніяким примусом і ніякими погрозами. Ці українські чесноти вернуться на українську землю лише тоді, коли усунути з неї найголовнішу перешкоду — московсько - большевицького окупанта. Тоді сама собою усунеться і криза в сільському господарстві.

Микола Кузьмин

Михайло Островерха

НА КРУТОМУ ЗВОРОТІ

З пожовклих сторінок

1939—1940

13

Тепер начальник підійшов до мене, наставив руку й по-польськи сказав:

— Ну, бажаю всього найкращого! Всі ви мали бути вивезені до Картузької Берези, але німці так швидко поступали, що не було вже куди везти вас. Пане редакторе, я зовсім щиро поручаюсь тепер вашій ласкавій пам'яті! От часи! . .

Дуже добре я розумів його душевний стан. Жалю до нього ніхто з нас не чув і не мав, бо він був звичайний державний цуцик, який мусів виконувати свої обов'язки. Що він інколи ті обов'язки дещо натягав — то це ж характер служби того вимагав. Я сухо відповів йому:

— Пане начальнику! Для вас, українців, нічого не зміняється ... А для вас є вихід — щезнути! . .

На коридорі я зустрів знайому німку.

— О! — окликнула вона, — то й ви в Станиславові відсиділи війну? Я була певна, що вас посадять, але десь у Львові! . .

Підійшли до мене й інші знайомі пані і панни українки. Раділи, що Польща впала, але кожне думало й говорило: як вирватись із большевицьких тенет? Деякі пані й панни пішли зі мною до нашого крила будинку й увійшли до келії. Почастували ми їх хлібом із маслом. Вони дивувались, як то вміло ми господарили, що маємо такі запаси харчів. Порозсідались усі по ліжках, по лавчинах і райдикали. Це все робило дивне враження: в тюрмі, в одній келії чоловіки й жінки разом! На мене це робило враження якоїсь глухої, закуреної залізничої стації, де всі ми сидимо і ждемо на поїзд. Пригнався і заступник начальника тюрми і став делікатно просити:

— Панове! Та ж це неможливо, щоб тут перебували пані! . .

— Хіба ми кримінальники? Чи жінок не бачили? — обурювалися всі зо сміхом.

— А це ж моя жінка! Не буде вона тут, то я йду до її келії! — спокійно запротестував учитель Білик.

Заступник начальника відійшов, а ми всі далі гуторили й ждали ранку.

Млість, що пхалась до горла, не покидала мене. Час до часу я зривався і нервово ходив по темному коридорі. Не переставав думати над положенням і важко було щось путнього придумати. До мене підходив то Івась Турчманович і радив утікати з ним на село біля Войнилова, де його батько був парохом; то о. В. Галій радив іти з ним до нього, до Городка Ягайлонського. У голові моїй гонили думки, як шалені.

Десь по 12-ій годині вночі вернувся з розвідки Я. Дуда і сказав:

— Панове! Виходити з тюрми тепер, це великий риск. Переходити тепер містом людям, що на виду змучені, неголені, з клуночками, — може бути лихо. Зважте, що польське військо малими гуртами далі ще відступає на Делятин; я думаю, що краще ждати дня, бо тоді вже вільно цивільному населенню ходити. Як хтось хоче рискувати, то це справа особиста. — По хвилині Дуда додав: — Ще одно хочу вам сказати. Панове! Я бачив прикру картину, як у теміннях ночі попід парканами польські старшини скидали військові однострої і втягали на себе цивільний одяг. Правда, це поляки, але воно прикро! . .

Я далі нервозною ходою міряв довгий коридор. Народ вештається безупинно. Дехто, нишком, поодиноко, ті, - що живуть недалеко Станиславова, щезають із тюрми. Якби не те, що ніч, то й я чкурнув би, бо ждати ранку стає непевно: якийсь мародерський відділ вояків чи банда стршельців може ще напасти на тюрму . . .

Темрявна ніч тяглась поволі, ліниво, німо. Народ волочився по подвірю, по канцелярії тюрми, де ще віддавали депозит.

Врешті, замолочніли простори — надходив світанок. На темному небі ще блимали зорі, що на сході стали бліднути. Почали збиратися гурти: калушці, войниливці, солотвинці, богородчанці, галичанці, делятинці. Також і німці стали гуртуватись і приставати до наших гуртів. Забирали клуночки, покривала тощо. Непомітно й небо блідло; вже й обличчя людей можна було бачити — всі бліді, схвильовані, непевні виразом. На подвір'ї стояли в збірці гурти і — люди прощались, обіймались, братерськими поцілуями мінялись. Щохвилини: всього найкращого! оставайтесь здорові! щаслива дорога! — лунало на подвір'ї тюрми.

Хтось кинув вістку: ні начальника тюрми, ні його заступника, ні старших ключників уже нема. А з головного будинку ніхто ще не випустив наших в'язнів. Це було справді трагічне. Небо на сході займалося, вже надходив день, а з ним і непевність для тих, що були ще замкнені. Я не виходив іще за браму: ждав, може буду потрібний і таки хотів діждатись розв'язки цієї справи — виходу решти наших політичних в'язнів. Декілька наших — хто, не пригадую собі докладно, але були між ними Михайло Кушнір і Олесь Ясеницький — кинулись сюди-туди за рештою ключників і тюремних урядовців. За кілька хвилин наші політичні з головного корпусу стали виходити. Степан Волинець, редактор, мій приятель іще з УСС, як стріла, чмихнув повз мене, не відповівши навіть на моє „Стефку! Дай, Боже, витримати!" І його нерви з наближенням большевиків були в найвищій напрузі.

Вийшов і я через головну браму на вулицю. На одну мить заволоділо мною те почуття безрадности, що опановує кожного, хто з тюрми виходить .На вулиці була тиша, висіли ранні, осінні мряки, з-за яких десь далеко пробивалось рожеве, раннє небо. Я звернув праворуч до вулиці Ґолуховського. Дійшовши до рогу, зирнув угору і в долину по цій вулиці — не було нікого. За мною почулися кроки — це знову хтось тюрму покинув. Я подався в напрямку вулиці Монюшка.

Іду. Весь зарослий. Чую втому й нерви. Несу клуночок — светер, рушник, сорочка, мило, щітки. Іду крадьки попід тин. Іздалеку, передімною, у мряці чую різкі кроки. Не знаю — зайти в якесь подвір'я, чи далі йти? З мряки виринає постать вовка: високий, худощавий старшина польської армії, а за ним його чура з клунками. Старшина йде серединою вулиці. І я йду кроком певним, зрівноваженим. Зрівнююсь із старшиною. Він глибоко внурив голову до землі, дивиться собі в ноги, постать аж похилилася. В правій руці тримав револьвер і якось зрезиґновано й бездушно махав ним до кроку. Ні разу, рівняючись зі мною, не кинув поглядом довкола себе — не чув нічого, не бачив, може й глузд утратив.

Ми розминулись. Я ще оглянувся за ним. Іще довго в ранніх туманах чув я ці різкі, розбиті кроки цього польського старшини, як вони розпливались разом із його глибоко похиленою, зламаною, з револьвером у безрадній руці силуеткою.

Важко, сумно серед густих туманів сходило сонце.

(Кінець I-ої частини)

Микола Остап'як

ПОЛІО — ДИТЯЧИЙ ПАРАЛІЧ

(1)

I.

Наполеглива і получена з великою витратою грошей праця численних дослідників над недугою поліо протягом останніх 20-ти років дала врешті такі результати, що сьогодні вже можна почати боротьбу проти цієї недуги з великою надією на успіх. Особливо наукові осяги останніх кількох років дозволяють в цій боротьбі ужити татих засобів, як масове охоронне щеплення проти поліо. Тому вважаємо доцільним поінформувати читачів „Свободи" дещо про цю недугу, про її збудники, про досліди над ними, про нові методи його викривання, про вакцину д-ра Солка тощо.

Поліо, це заразлива недуга і виступає епідемічно майже кожного року в місяці серпні, вересні і жовтні, а спорадично виступає вона протягом цілого року. Поліо може виступати в трьох формах. В першій формі, яка називається недорозвиненою або абортивною, бракує симптомів, які вказували б на те, що хворий має заатаковану нервову систему. Друга форма називається непаралітичне поліо. В цій формі виступають симптоми, які вказують, що у хворого є заатакована нервова система, але параліч не виступає. В третій формі виступає параліч і тому вона називається паралітичне поліо. Називати цю недугу „дитячим паралічем" не є зовсім правильно. Поперше паралітична форма не виступає у всіх випадках недуги, а подруге захворіння на неї трапляються і серед дорослих. Дослідники твердять, що ця недуга в останніх десятиріччях атакує щораз частіше старші віком організми. Коло 50 років тому лікарі знаходили мало випадків захворінь в дітей — старших понад 6 років. Тепер найбільше занепадають на цю недугу діти у віці між 1-5 роком, але хворіють на неї також діти в віці між 5-15 р. або і старші.

Досліди останніх років виявили, що поліо — це далеко більше поширена недуга, як загально думають. Показується, що, наприклад, в ЗДА коло 80% населення перебуло цю недугу в легкій або грізнішій формі. Буває, що хворий перебував цю недугу без лікарської помочі, навіть несвідомий того, що він перебув поліо. Біль голови, незначна зміна температури організму, деякі недомагання травних органів — це все, що може виступити при поліо, а часом навіть і того немає. Бувають знову випадки, коли поліо в недорозвиненій, або в непаралітичній формі, чи в передпаралітичній стадії своїми симптомами є подібне до недуг центральної нервової системи, що є спричинені іншими збудниками. В таких випадках докладні лябораторні студії бувають помічними в розпізнанні недуги. Часом людина може бути тільки носієм зарази поліо, та заражувати других, зовсім сама не хворіючи на неї.

Д-ри Левінсон та Мільцер відкрили, що така тиха інфекція може часом перейти в грізне захворіння, головно тоді, коли організм перестудиться, наприклад, влітї, коли зігріта людина піде до холодної купелі. Це ствердження згаданих лікарів може бути доброю вказівкою для батьків. Влітї, під час епідемії поліо, треба уважати, щоб діти не наражувалися на перестуду, особливо тоді, коли виглядають хоч би трохи нездорові. В кожному підозрілому випадку треба, щоб лікар оглянув хворого, а це головно тоді, коли в даній місцевості вже стверджено випадок поліо. Коли симптоми такої „легкої" недуги будуть недостатні для лікаря щоб поставити діягнозу, тоді він використає лябораторні засоби. Для цього лікар візьме від хворого такий матеріял, з якого можна ізолювати збудники недуги. Таким матеріялом можуть бути продукти секреції, взяті з носової чи ротової порожнини, відходи травних органів чи, у випадку сильного підозріння поліо спінальний плин, взятий з каналу хребетного стовпа. Про лікування цієї недуги скажемо тільки коротко, що вже навіть при сьогоднішних лікувальних засобах можна в неодному випадку урятувати дитину від таких трагічних наслідків недуги як параліч чи смерть.

Лябораторні досліди виказали, що збудник недуги поліо може залишатись в організмі хворого кілька тижнів або і кілька місяців після того, як симптоми недуги зникли. Довго він остає в травних органах і разом із відходами дістається назовні. Це дало підставу численним дослідникам до твердження, що за посередництвом калу хворих на поліо може поширюватися епідемія цієї недуги. Та інші дослідники не згідні з цим поглядом і кажуть, що захворіти на поліо можна тільки через контакт із хворим. На всякий випадок треба брати до уваги і цю і ту можливості і відповідно поводитися під час епідемії чи окремих випадків поліо. Досі не виявснено, якими шляхом дістається збудник поліо до людського організму. Досліди над тваринами д-рів Ляндштайнера і Попера виказали, що недуга поліо є понад всякий сумнів заразлива, значить можна її переносити з одного організму на інший. Уживаючи для своїх дослідів мавп, ствердили ці дослідники, що мавпи, заражені недугою поліо, хворіють на неї з подібними симптомами, що й у людини. Інфекцію мавп переводили вони в той спосіб, що при помочі шприци впускали до черевної порожнини переведений в стан суспензії спинний мозок людини, що померла на поліо. В кілька днів після цієї іньєкції тварина дістала параліч долішніх кінцівок і шостого дня згинула. Флекснер і Левіс, впроваджуючи шприцою збудника недуги поліо до мозку, під шкіру та до кровообігу мавп, також заражували ці тварини цією недугою, але не вдалося їм заразити мавп через тракт травних органів. Тварини ті, годовані поживою насиченою зараженим поліо спинним мозком, не виявили жадних слідів цієї недуги. Хоч цей експеримент не вказує на можливість зараження за посередництвом травних органів, та експерти від поліо не виключають такої можливости.

Цікавим є факт зараження мавпи недугою поліо через тракт органів дихання. Виконано це тим способом, що впроваджено краплину тканинної суспензії із збудником недуги поліо на слизову оболону в носі, що в ній розгалужується закінчення нюхових нервів. Звідси цей збудник дістався до мозку і спричинив недугу поліо. Цей факт дав підставу численним дослідникам твердити, що тим способом може відбуватися зараження людини недугою поліо в природних умовинах. Ми подали тих кілька фактів з дослідницьких праць над поліо, щоб виказати, як загадковим є ця недуга під деякими оглядами.

Досліди Ляндштайнера та інших дослідників не дають відповіді на питання, яким шляхом відбувається інфекція недугою поліо людського організму, то все таки стверджують безсумнівно те, що ця недуга є заразлива, що можна її перенести з організму на організм, це значить, що її спричиняють якісь збудники — мікроорганізми. Це й відкрило шлях до відкриття, що збудником недуги поліо є незвичайно малих розмірів мікроорганізм, що називається вірусом.

Вірус — це мікроорганізм, що своїми розмірами є набагато разів менший від бактерій. Коли розміри бактерій визначають мікронами (1/1000 міліметра), то розміри вірусів визначають мілімікронами (1/1000,000 міліметра). Віруси проходять через такі фільтри, через які не проходять бактерії. Звичайним мікроскопом їх побачити не можна. Дехто з авторів називає їх протеїновими молекулами, що мають прикмети живих клітин. Спричиняють вони такі недуги як інфлюенца, віспа, мумс, сказ (водобоязнь), поліо та інші недуги людських і тваринних організмів. Культури вірусів в лябораторіях ведуть на живих тканинах, а не як бактерії, які можна годувати на неживому аґарі чи на інших неживих кормах.

. Читайте „Свободу"!

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Ню Йорк, Н. Й.

Український Жіночий Виставовий Комітет розпочав працю на рік 1955.

Перед розпочаттям виставочної праці на міжнародній жіночій арені, на рік 1955, мусимо виявити наше вдоволення і велику вдячність з приводу зрозуміння і піддержки нашим громадянством цієї праці. Впродовж трирічної участи українського жіноцтва у Міжнародній Жіночій Виставі, у послідньому році ми здобули найбільше зацікавлення нашого громадянства, доказом чого є велика чисельність українських відвідувачів вистави і широкий відгомін у пресі.

На тлі щирого і справді глибокого зрозуміння намірів У. Ж. В. Комітету і признання за його досьогочасну працю, зібрані відпоручниці від жіночих і мішаних організацій на Загальних Зборах 27 березня обрали нові органи для праці на рік 1955 у такому складі: Управа: голова: Ірина Повзанюк, І-ша м. голова: Евфрузина Силенко, ІІ-га м. голова: Юлія Копчинська, секретарка: Людмила Костик, касирка: Марія Пришляк. Голови комісій: мистецької: Алла Давиденко, програмової: Зиновія Лавришко, інформації: Наталія Яворська, пропаґандивної: Валентина Юрченко, фінансової: Марія Несторчук, господарчої: Стефанія Бартко, організаційної: Евгенія Чума. Члени Управи: Володимира Кульчицька, Ірина Козяк, Марія Василик. Контрольна Комісія: Ольга Томашівська, Дарія Степаняк, Стефанія Ганущак, Марія Шалай, Марія Лев. Делеґатки до Жіночого Національного Інституту: Надія Гладишовська і Юлія Копчинська.

Президія УЖВКомітету.

Віпані, Н. Дж.

Свято Державности.

Дня 23 січня ц. р. у Віпані відбулося Свято Незалежности й Соборности заходами Комітету, зложеного з представників Відділів УКК, УНС, Провидіння і СУМА. Промова полк. В. Кедровського, учасника визвольних змагань, глибока змістом і в гарній формі, зробила велике враження на численнозібраних слухачів. Відповідно дібрані деклямації виконали: п. Марія Галата („З нами") п. Ольга Візниця („Як забути"), п. Степан Навроцький (22. січня") та Степан Вогославець („Свято Злуки Укр. Земель). Гаряче вітали слухачі ансамбль бандуристів з Д. Юркевичем у проводі. Стрілецькі і народні пісні бандуристів викликали бурхливі оплески. Дуже відрадним явищем була активна участь в святі нашої молоді. І так, — Богдан і Степан Богославці, Роман Осадчук та Осадца відограли на гармоніях народні пісні: „Ми гайдамаки", „Повій, вітре, на Вкраїну" та „Взяв би я бандуру". Крім того, Роман Осадчук виконав на гармонії пісню — „Верховино".

На кінець несподіванка: наших п'ятеро малят надпрограмово являються на сцені та в супроводі гармонії Романа Осадчука співають пісню: „Ой Морозе, Морозеньку". Щирий діточий спів зустріли слухачі не менше щиро й сердечно.

П. М. Захарків відчитав деклярацію в англійській мові. Відспіванням — „Не пора", — закінчено Свято.

Завважити треба, однак, що збірка на українських інвалідів була надто слаба на поважну кількість публіки. Підготовою програми зайнялися, пп. Богославець, Захарків, Шкред, Осадчук, Зятик, Гвоздь, П. Галатий та інші.

Фінікс, Арізона

З життя української громади.

Українська громада в Фініксі на початку цього року вибрала нову Управу громади, головою якої вибрано п. Володимира Коваля. Під проводом нововибраної Управи громада відзначила 20-го березня день смерти генерала Т. Романа Шухевича-Чупринки. Після панахиди, п. Іван Васьків прочитав реферат на тему життя й діяльности Тараса Чупринки.

2-го квітня відзначено день Тараса Григоровича Шевченка святочною академією. Голова Укр. Нар. Дому відкрив академію короткою промовою і закликом єднатись навколо ідей Т. Г. Шевченка. Життєпис Т. Г. Шевченка прочитала п'ятнадп'ятирічна малярка Ваковвич.

Реферат на тему „Шевченко й Україна" прочитав маґістер Вакович. Реферат був дуже вдало і оригінально побудований. Глибока аналіза творчости Т. Г. Шевченка і її впливи на послідуще відродження України були головною ідеєю реферату.

В художній частині взяли участь п. Васьків (деклямації). Ляла Ганкевич (твори Шевченка на акордіоні і деклямації) Д. Ганкевич (деклямації) М. Ганкевич (деклямації), Богдан Поліщук (деклямації) Т. Василенко (деклямації) Ф. Василенко (деклямації). На залі були присутні гості американці, які висказували своє задоволення з свята та свої симпатії до українського народу, який бореться за свою незалежність.

Кульмінаційною точкою пропаґування України серед американців є українська Великодня вистава при міській бібліотеці м. Фінікс. Арізонці з цікавістю оглядають експонати і читають друки. Виставка розміщена в величезному виставовому вікні, при головному вході до чудового палацу-бібліотеки. Виставка присвячена спеціяльній тематиці „Великодні звичаї і традиції на Україні". На першому пляні розміщено багато чудових писанок: гуцульського, буковинського, подільського і полтавського стилю. Багато з них виконано знаним мистцем славної пам'яти М. Скубовою. Артистична різьба касеток і тарелів та гарні зразки українських вишивок. В центрі виставового вікна вміщена мапа України з короткою історією України в англійській мові, під заголовком: „Що ти знаєш про Україну". В бічних просвітах кольорові малюнки української ноші на різних землях України: київська, волинська, закарпатська, полтавська, гуцульська, буковинська і подільська.

Всю працю по організації цієї вистави виконав Петро Дженіс, як рівнож і всі експонати є його особиста власність.

Слід відзначити, що цьогорічні свята відбуваються найбільш організовано, цебто в єдності, чого давніше не бувало. Цю сконсолідованість і єдність слід завдячувати нововибраній Управі У. Н. Дому.

Андрій Вдовиченко.

Вунсакет, Р. Ай.

Заходами Відділу УКК і всіх злучених організацій відбувся тут концерт в честь Т. Шевченка, дня 13 березня, в галі при 74 Гарріс Евеню. Концерт був заповіджений на 3-ту годину пополудні, одначе за українською традицією, почався пізніше.

Програма свята була велика і різноманітна, а зготовили її о. Стефан Голотяк та проф. Тр. Пасічняк. В концерті брали участь: хор Української Православної Громади, Церковний мішаний хор, мужеський хор „Бандура" і малі учні Рідної Школи, які своїм виступом викликали чималу радість серед публіки. Великого вкладу праці дала тут пані Р. Борис. Крім цього дует виконали Ів. Кокольський і Дм. Псіньчук, яких спів зробив велике враження на публіку. Далі слідувало сольо пані Надії Голотяк, при супроводі піяна о. Ст. Голотяка, Реферат про Шевченка виголосив проф. Тр. Пасічняк, зображуючи постать Поета в ясних і дуже зрозумілих думках. — Інсценізацію твору Шевченка „Розрита могила" виконали К. Деревяченко, його дружина, Ст. Тепер і малий хлопчина Стефан, син о. Голотяка.

В часі концерту члени муж. хору перевели збірку на цілі УКК, за ініціятивою Ів. Кокольського, який і зложив подяку всім жертводавцям.

Свято закінчено відспіванням національного гимну. **М. Ч.**

● **Департамент здоров'я** пригадує батькам, що від 1 червня до 31 жовтня не рекомендується робити дітям операції вирізування мигдалків, бо діти, після операції, зробленої в цьому періоді, вразливіші на недугу поліо.

Український Літературно-Мистецький Клюб, Ню Йорк 149, 2nd Av.

Ню Йорк. — З Літературно-Мистецького Клюбу повідомляють, що в найближчу п'ятницю, 29 квітня, відбудеться там доповідь проф. Вол. Січинського на тему: М. Грушевський, як історик українського мистецтва. Початок о год. 8:15 ввечорі. Заповіджена раніше доповідь п. Косаренка - Косаревича відбудеться тиждень пізніше.

Українська Вільна Академія Наук у США
11½ Вест 26-та вул. Ню Йорк
В суботу, 30-го квітня 1955 р.
о год. 6-ій вечора в приміщенні
УВАН у США відбудеться
Засідання Економічної Секції УВАН у США.
Доповідь зробить
Всеволод Голуб
„Сучасний, економічний розвиток України".
Вхід Вільний.
Керівництво Секції.

Спорт

НОВІ НЕВДАЧІ „СІЧІ"

АНТР НУ — „СІЧ 1:0 (0:0). „СІЧ" — МАРІТІМО 1:2 (1:1).

Елизабет, 24. квітня. — Після бурхливих недокінчених змагань попередньої неділі з французами, проти яких провід „Січі" склав протест, прийшла нова невдача „Січі" із Марітімо, що перекреслило всі надії наших футболістів на першенство в Лізі Стейту Ню Джерзі. Змагання відбувалися на знаному вже непридатному до футболу горбковатому грищі, на якому, як кажуть, „Січ" ще досі не заграла гарних змагань. Все таки головною причиною програної була стрілова недиспозиція нападу, та брак співпраці і зв'язку між лініями нападу і помочі „Січі". Часами полоса без єдиного змагуна „Січі" по середині грища сягала 20 до 30 метрів. Вина тут так лучників під час дефензиви, як і помічників під час наступу. Постійні зміни в складі і укладі змагунів „Січі" відбиваються некорисно на спігрі змагунів, та їх взаємному розумінню себе, а брак куди Січовиків є мабуть причиною стратегічних недотягнень: брак руху змагунів, щоб вийти необставленим на позицію приняти м'яч. Ще так недавно ці самі змагуни ачей грали зовсім поправний футбол!

Одинокі ворота і ведення для „Січі" з початку змагань добув Федишин.

„Січі" остали (крім запротестованої зустрічі з Антр Ну) ще одні мистецькі змагання із Карні Юнайтед, що відбудуться на наступну неділю на грищі противника. День перед ними, в суботу, „Січ" виїжджає на запрошення професійного клюбу і першуна Американ Ліґ Юрік Траккерс на змагання до Филаделфії. „Січ" вибирається на ці змагання у зміщеному складі.

В. С.

● Американський високий комісар у Німеччині, д-р Дж. Конант, передав на урочистому прийнятті в канцлера Аденауера підписаний президентом Айзенгавером ратифікаційний документ протоколу Паризького договору, який признає Західній Німеччині суверенність. При цій нагоді обидва державні мужі виголосили привітні промови.

● Голова Сенатської Слідчої Комісії сенатор Джан Л. Мек Клелен заявив, що світ ніколи не довідається, що сталося з 481 американським вояком і 40 цивілістами, які згинули в комуністичному полоні в Кореї: комуністи не схочуть признатися, що вони замучили цих людей.

● Черчил, який перебуває на відпочинку на Сицилії, дістав від одного італійського аристократа в дарунок малий акварій із 30 золотими рибками, що їх Черчил дуже любить. Недавній англійський прем'єр спершу дуже втішився, але потім зверхнув дарунок, бо англійський закон вимагає морочливих заходів для одержання дозволу на ввіз до Англії всякого роду живих створінь.

● Закляди Круппа в Західній Німеччині приступили до виробу титанію. Це один із родів найтвердішої і водночас найгнучкішої нержавної сталі, потрібної для виробу турбін і турбо-моторів літаків. Дотепер тільки ЗДА й Канада виробляли титанії, і то не більше, як разом 3,000 тонн річно.

● Адлей Стівенсон, титулярний голова демократичної партії і її кандидат на президента з попередніх виборів, зробив світлину з шести левів, на які натрапив у Найробі, в африканській Кенії, коли його ваше авто загрузило в розмоклому шляху. Стівенсон казав потім, що такого здеренування в житті ще не переживав. Леви були зчудувані гуком мотору і видом незнаного їм авта і непорушно дивилися, поки воно виперлось з болота і помчалось далі.

● 28-річний Джессі Осборн так голосно агітував за своїх кандидатів у Шикаго, Іл., ідучи в авті, що йому вискочили щелепи і він не міг їх закрити. Він мусів їхати до шпиталю, щоб лікар допоміг йому закрити його „агітаторські уста".

Книжка й часопис — найнеобхідніші в домі культурної людини.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

ПИТСБУРГ, ПА. — Т-во св. Івана відд. 96 повідомляє, що місячні збори відбудуться в неділю, 1-го травня, в церковній залі 7th & Carson Street, о год. 3-ій попол. З огляду на важність справ, присутність всіх членів обов'язкова. — Секр.

Ставайте членами Українського Народного Союзу, а тим самим співвласниками 16-мільйонового майна УНСоюзу.

Посмертна Згадка

ТЕОДОР ГАЛАТА, член Б-ва св. Василія Відділ 168 УНСоюзу в Перт Амбой, Н. Дж., довголітній член ще від заложення Б-ва, помер 9-го квітня 1955 р., проживши 74 роки. Родився в с. Черче, пов. Рогатин, Зах. Україна. Був добрим членом Б-ва і парафії. Оставив в великім смутку дружину Каську, сина Стефана, дві дочки Анну і Паську, двох з'ятів, одну невістку і 4 внуки. Похорон відбувся 12. квітня з погреб. заведення до церкви. Похоронено на цвинтарі Пресв. Богородиці в Перт Амбой, Н. Дж. — В. Й. П.!

Г. Бабин, секр.

КУПУЙТЕ В ПІДПРИЄМСТВАХ, ЩО ОГОЛОШУЮТЬСЯ „В СВОБОДІ"

Читайте українські книжки й газети, бо часто читання веде до просвіти, а просвіта — до сили!

ТАРЗАН, ч. 3453, Назад до життя.

Панічно настрашені риком, вони втекли до табору. Беді з налитими кров'ю очима спостерігав їхню втечу.

Велика мавпа Бей-Ет скочила з дерева і нерішуче станула над до половини похованим Тарзаном.

А, втім Бей-Ет почув утруднене дихання! Він поволі присів і витягнув Тарзана з землі.